

SPIS TREŚCI

Wstęp	7
CZĘŚĆ PIERWSZA: ZAGADNIENIA WSTĘPNO- -METODOLOGICZNE	13
I. CO TO JEST ANTROPOLOGIA FILOZOFICZNA?	15
1. Co to jest filozofia?	15
2. Dlaczego pytamy o człowieka?	18
3. Zagrożenia człowieczeństwa	22
4. Filozoficzna refleksja nad człowiekiem – rys historyczny	26
5. Filozofia człowieka a inne nauki antropologiczne	29
1) Szczegółowe nauki antropologiczne	29
2) Antropologia teologiczna	31
3) Antropologia filozoficzna	31
4) Relacja między filozofią człowieka a antropologiami regionalnymi	33
6. Problematyka antropologii filozoficznej	34
7. O pożytkach płynących z filozofii człowieka	36
Streszczenie	37
Literatura	38
II. METODY I STYLE UPRAWIANIA FILOZOFII CZŁOWIEKA	39
1. Podejście historyczne i problemowo-systematyczne	40
2. Obiektywizujący, samorozumiejący i dialogiczny paradygmat myślenia antropologicznego	41
3. Metody filozofii człowieka	44
4. Poziomy refleksji: przednaukowy – „eseistyczny” – „naukowy” ...	46
5. Antropodramatyka	47
Streszczenie	49
Literatura	49

CZĘŚĆ DRUGA: ORYGINALNOŚĆ I POCHODZENIE CZŁOWIEKA	51
III. CZY TYLKO OSOBLIWE ZWIERZĘ?	53
1. Pytanie o istotę człowieka	53
2. „Mały Bóg”	55
3. Nieudane zwierzę	56
4. Zwierzę jedyne w swoim rodzaju	58
1) Osobliwe biologiczne cechy człowieka	58
2) Osobliwe nie-biologiczne cechy człowieka	60
5. Jak sam człowiek rozumie siebie?	62
Streszczenie	67
Literatura	67
IV. W POSZUKIWANIU ISTOTY CZŁOWIEKA	69
1. Definicje człowieka	70
2. Wobec Arystotelesowskiej definicji człowieka i Boecjuszowej definicji osoby	72
1) Arystotelesowska definicja człowieka	72
2) Boecjuszowa definicja osoby	74
3. Osoba: zespół cech czy coś więcej?	75
1) Asubstancjaliści	75
2) Substancjaliści	77
Streszczenie	78
Literatura	78
V. ORYGINALNOŚĆ CZŁOWIEKA: JEDNOŚĆ – PĘKNIĘCIE – DRAMAT	80
1. Doświadczenie jedności i pęknięcia	80
2. Pęknięcie i napięcie	81
3. Struktura człowieka	87
4. Spór o relację: ciało – dusza	88
1) Monizm antropologiczny	88
2) Dualizm antropologiczny	90
Streszczenie	93
Literatura	94
VI. SPÓR O POCHODZENIE CZŁOWIEKA	95
1. Płaszczyzny sporu	95

2. Główne stanowiska w sporze	97
a) Kreationizm klasyczny	97
b) Ewolucjonizm Karola Darwina	98
c) Neokreationizm	99
d) Ewolucjonizm chrześcijański Teilharda de Chardin	101
Streszczenie	103
Literatura	103
CZĘŚĆ TRZECIA: ZAKORZENIENIE CZŁOWIEKA W PRZYRODZIE	105
VII. CIAŁO	107
1. Terminologia	108
2. Greckie i chrześcijańskie korzenie filozofii ciała	109
3. Ciało zapomniane – kult ciała – deprecjonowanie ciała	110
4. Dwudziestowieczna filozofia ciała	112
5. Doświadczenie ciała	113
1) Doświadczenie zewnętrzne – obiektywna wiedza naukowa	113
2) „Doświadczenie wewnętrzne” – wiedza subiektywna	114
3) Metoda fenomenologiczna	115
6. Zarys fenomenologii ciała	115
7. Właściwy stosunek do ciała	119
1) Nieadekwatny stosunek do ciała	120
2) Adekwatny stosunek do ciała	122
Streszczenie	122
Literatura	123
VIII. SEKS	125
1. Istota popędu seksualnego	126
2. Interpretacje popędu seksualnego	127
3. Adekwatne ustosunkowanie się do seksu	131
Streszczenie	132
Literatura	132
IX. CHOROBA	133
1. Sytuacja człowieka chorego	134
2. Zdrowie – choroba	137
3. Czy chorowanie ma sens?	141

4. Choroba jako wyzwanie i próba	145
Streszczenie	148
Literatura	149
X. STAROŚĆ	150
1. Ludzie starzy w czasach kultu młodości	150
2. Okresy życia	153
3. Fenomenologia starości	156
1) Negatywne aspekty starości	157
2) Jasne strony starości	164
4. Zagrożenia i szanse starości	166
Streszczenie	168
Literatura	169
CZĘŚĆ CZWARTA: PODMIOT – CENTRUM OSOBOWE	171
XI. ŚWIADOMOŚĆ – PRZEŻYCIE	173
1. Wstęp	173
2. Kłopot z najbardziej oczywistym fenomenem	175
3. Fenomenologia świadomości	176
4. Rodzaje świadomości	179
5. Koncepcje świadomości	181
6. Zaburzenia świadomości	183
Streszczenie	184
Literatura	184
XII. „JA” TRWAŁYM RDZENIEM OSOBY	186
1. Podstawowe znaczenia słowa „ja”	187
2. Spór o egologiczny charakter świadomości	190
3. Potrzeba poczucia tożsamości – potrzeba bycia sobą	191
4. Odkrywanie prawdy o „ja”	192
1) Czy doświadczamy istnienia „ja”?	193
2) Czy doświadczamy tego, jaki charakter ma „ja”?	194
3) Proces odkrywania prawdy o sobie	195
5. Być sobą	196
6. Egzystencjalne i patologiczne problemy z „ja”	198
Streszczenie	200
Literatura	201

XIII. SERCE – UCZUCIA	202
1. Serce – rozum – wola	203
2. Co to jest serce?	204
3. Odkrycie rangi uczuć	206
4. Fenomenologia emocjonalnej sfery człowieka	207
1) Nastroje	208
2) Uczucia	209
3) Uczucia wyższe (duchowe)	212
5. Znaczenie serca – kłopoty z sercem	213
Streszczenie	215
Literatura	216
XIV. ROZUM I MYŚLENIE	218
1. Spór o rozumność człowieka	219
2. Rozum i myślenie	220
3. Blask prawdy	225
4. Mądrość	227
5. Zagrożenia rozumu	228
Streszczenie	230
Literatura	230
XV. WOLNOŚĆ I CZYN	232
1. Wstęp	232
2. Błędne koncepcje wolności – iluzje wolności	234
1) Wyzwolić się z wszelkich więzi	235
2) Wolność jako spontaniczność	236
3) Moc demiurgiczna	237
4) Wybór między czystymi możliwościami	238
5) „Monadyzowanie” i „dialogizowanie” wolności	239
3. Rdzeń wolności: autodeterminacja	239
6. Wolność nie ma charakteru samotniczego	243
7. Zniewalanie człowieka – wychowywanie do wolności	245
1) Zniewalanie człowieka	245
2) Wychowywanie do wolności	246
Streszczenie	247
Literatura	248

CZEŚĆ PIĄTA: RELACYJNY WYMIAR OSOBY	251
XVI. CZŁOWIEK WOBEC BYCIA	253
1. Transcendencja osoby	253
2. Doniosłość pytania o bycie	255
3. Drogi do prawdy bycia	258
4. Kilka uwag o relacji: człowiek wobec bycia	259
Streszczenie	261
Literatura	261
XVII. „JA” WOBEC DRUGIEGO I WOBEC WSPÓLNOTY	263
1. Dialogika	264
2. Prymat intersubiektywności i zasada dialogiczna	265
3. Spór o relację: „ja” – „ty”	266
4. Wydarzenie spotkania	268
5. Zasady relacji interpersonalnych	270
6. „Ja” – wspólnota: uczestnictwo i jego patologia	271
7. Rozstanie	272
Streszczenie	274
Literatura	274
XVIII. SAMOTNOŚĆ – ODOSOBNNIENIE – OSAMOTNIENIE	276
1. Każdy człowiek jest samotny	277
2. Samotność jako sposób życia	277
3. Pochwała odosobnienia	278
4. Ból osamotnienia	279
Streszczenie	281
Literatura	281
XIX. RODZINA I DOM	283
1. O potrzebie filozofii rodziny i filozofii domu	284
2. Rodzina jako arcywanna wspólnota osób	286
1) Uwagi wstępne	286
2) Fenomenologia rodziny: relacje i wartości	287
3) Funkcje i zadania rodziny	291
3. Dom jako oryginalna przestrzeń duchowa	294
1) Doświadczenie domu	294
2) Fenomenologia i aksjologia domu	295

4. Zagrożenia rodziny – troska o rodzinę	298	8. Autokreacja aksjologiczna	347
1) Zagrożenia rodziny	298	Streszczenie	348
2) Troska o rodzinę	300	Literatura	349
5. Pytanie o eschatologiczne znaczenie domu	300	XXIII. CZŁOWIEK ISTOTĄ ETYCZNĄ	351
Streszczenie	302	1. Podmiot w wezwaniu	352
Literatura	302	2. Spór o źródło wezwania	353
XX. NARÓD – OJCZYŻNA – PAŃSTWO	305	1) Wezwanie płynące z głębi człowieka	353
1. Naród	305	2) Wezwanie przez bycie	353
2. Ojczyzna	310	3) Wezwanie przez wartość	354
3. Patriotyzm	314	4) Wezwanie przez drugą osobę	354
4. Państwo	316	5) Wezwanie przez Boga	355
Streszczenie	321	6) Próba syntezy	355
Literatura	322	3. O istocie myślenia etycznego	356
CZĘŚĆ SZÓSTA: AGATOLOGICZNO-ETYCZNY WYMIAR		4. Prymat powołania	357
OSOBY	325	5. Odpowiadając adekwatnie na powołanie	359
XXI. CZŁOWIEK JAKO ARCYCENNE DOBRO	327	6. Autokreacja moralna	360
1. Doświadczając „ja” aksjologicznego	328	Streszczenie	361
2. Godność – norma personalistyczna	330	Literatura	362
1) Wartości ontyczne i wartości jakościowe	330	XXIV. CZŁOWIEK ISTOTĄ KOCHAJĄCĄ	364
2) Ontyczna wartość bycia osobą – godność	330	1. Drogi do prawdy o miłości	365
3) Norma personalistyczna	332	2. Czym miłość nie jest	367
3. Godność a niepowtarzalna wartość osoby	333	3. Istota miłości	368
4. Aksjologiczna struktura człowieka	333	1) Odkrywając i przeżywając niepowtarzalną wartość osoby	369
5. Poczucie własnej wartości	335	2) Pragnienie bliskości	370
Streszczenie	336	3) Adekwatna odpowiedź na wartość osoby	370
Literatura	337	4. Egoizm a miłość siebie i miłość bliźniego	373
XXII. CZŁOWIEK WOBEC WARTOŚCI	338	5. Specyfika miłości erotycznej	373
1. Człowiek żyje wśród wartości	338	6. Zagrożenia miłości	375
2. Zagubienie w świecie wartości	339	Streszczenie	376
3. Antropologia wartości	340	Literatura	377
4. Pluralizm wartości – różne wezwania	342	CZĘŚĆ SIÓDMA: W KIERUNKU ESCHATOLOGII	381
5. Relacje: człowiek wobec wartości	343	XXV. STRACH I LĘK	383
6. Człowiek wobec wartości czy wobec drugiego?	344	1. W kierunku eschatologii	383
7. Wartości współkonstytuują dramat ludzkiego życia	345	2. To przede wszystkim lęk zatruwa nam życie	384

3. Mała fenomenologia strachu i lęku	385
1) Istota strachu i lęku	385
2) Oblicza strachu i lęku	387
4. Lęk a człowieczeństwo	389
1) Lęk niepotrzebny i destrukcyjny	389
2) Pozytywne funkcje lęku	390
5. Lęk a eschatologia	391
Streszczenie	392
Literatura	393
XXVI. HOMO PATIENS	395
1. O potrzebie i sensie filozofii cierpienia	396
1) Milczenie filozofów	396
2) Racje uprawiania filozofii cierpienia	397
3) Założki filozofii cierpienia	398
2. Przeżycie cierpienia – sytuacja człowieka cierpiącego	398
1) Przeżycie cierpienia	399
2) Sytuacja człowieka cierpiącego	399
3) Rodzaje cierpienia	401
3. Czy cierpienie ma sens?	402
1) Spór o sens cierpienia	402
2) Mrok i światło	403
4. Wobec cierpienia	405
5. Cierpienie a eschatologia	407
Streszczenie	408
Literatura	408
XXVII. ŚMIERĆ	410
1. Filozofia śmierci	410
2. Uwagi terminologiczne	412
3. Świadomość śmierci	413
1) Śmierć dalekiego lub nieznanego	413
2) Śmierć bliskiej osoby	414
3) Moja własna śmierć	416
4. Metafizyka i eschatologia śmierci	419
1) Czym jest śmierć?	419
2) Dlaczego umieramy?	421
5. Przeżywanie umierania	424

6. Wobec śmierci	424
7. Śmierć we współczesnej kulturze	426
Streszczenie	427
Literatura	428
XXVIII. NADZIEJA	430
1. Człowieczeństwo a nadzieja	431
2. O istocie nadziei	432
1) Przeciwnieństwa nadziei	432
2) Fenomeny, z którymi nadzieja jest mylona	433
3) Istota nadziei	434
4) Rodzaje nadziei	437
3. Zagrożenia nadziei – umacnianie nadziei	438
Streszczenie	440
Literatura	440
XXIX. CZŁOWIEK W POSZUKIWANIU SENSU ŻYCIA	442
1. Między absurdem a sensem	442
2. Dominujące cierpienie duchowe naszych czasów	444
3. Doświadczenie pustki egzystencjalnej	445
4. Gubienie sensu	447
5. Zagłuszanie pustki egzystencjalnej	447
6. Sens życia	448
7. Odnajdywanie sensu	450
8. Pytanie o absolutny sens życia	451
Streszczenie	452
Literatura	453
XXX. CZŁOWIEK W POSZUKIWANIU SZCZĘŚCIA	455
1. Pragnienie szczęścia	456
2. Istota szczęścia	458
3. Cztery podstawowe pojęcia szczęścia	461
1) Szczęście w znaczeniu psychologicznym	461
2) Zadowolenie z życia	462
3) Powodzenie lub pomyślność	462
4) Uczestniczenie w najcenniejszym dobru	463
4. Drogi i bezdroża szczęścia	463
5. Pytanie o szczęście absolutne	466

Streszczenie	467
Literatura	468
Zakończenie	470
Literatura	472
INDEKS OSÓB	479